

A brassói fauna korát illetőleg FREUDENBERG megjegyzi,¹ hogy az vagy preglaciális vagy interglaciális. KORMOS dr. inkább preglaciálisnak tartja,² bár nem zárkozik el annak a lehetősége elől sem, hogy további vizsgálatok után a brassói fauna kora az első interglaciálisba lesz helyezhető. A beremendi és csarnótai faunával fennálló kapcsolat, s a pliocén eredetű *Rhinoceros Mercki* rokonságába tartozó orrszarvú, valamint a *Canis coronensis* jelenléte, mindenestre inkább a preglaciális kor mellett szólnak. Ez is egyike volna tehát azoknak a faunáinknak, amelyek bizonyos tekintetben átmenetül szolgálnak a legfelső pliocénből a legalsó pleisztocénbe.

Budapesten, 1912 január havában.

SCIURUS GIBBEROSUS HOFM. A MAGYARORSZÁGI MIOCÉNBEN.

Irtta KORMOS TIVADAR dr.

— A 6. ábrával. —

Az 1882. évben a krassó-szörény vármegyei Jablanica község határában, MATESSERÁN JENŐ úr szénkutatózás közben néhány ősemmlős-maradványra bukkant, melyek később vásárlás útján a m. kir. földtani intézet gyűjteményébe kerültek.³ A szóbanlevő darabok (*Hyotherium*, *Listriodon Palaeomeryx*) között volt többek közt egy mókus-állkapocs töredéke is, mely a f. mediterránkorú agyagból került elő. Utóbbit, melynek pontosabb előfordulásáról, sajnos nem maradtak fenn közelebbi adatok, néhai PETHŐ GYULA főgeológus *Pseudosciurus*? cfr. *suevicus* HENSEL jelzéssel sorozta be a gyűjteménybe, ahol mindeddig így feküdt, anélkül, hogy róla valamit közöltek volna.

Tekintettel arra, hogy mediterrán időszaki rétegeink faunájában apró emlősök, különösen pedig az olyannyira nevezetes rágsálók eddig nem szerepelnek, eléggé fontosnak tartottam a kérdéses mókusmaradványt arra, hogy vele közelebbről foglalkozzam.

Tüzetes tanulmányozás és az irodalmi adatokkal való gondos összehasonlítás után arra az eredményre jutottam, hogy a szóbanlevő állkapocs a HOFMANN A.-tól Göriach (Stájerország) miocén barnaszénrétegeiből leírt *Sciurus gibberosus*-szal egyezik s feltétlenül ehhez sorozandó. Mindamellett, hogy

¹ TOULA: Diluviale Säugethierreste etc. p. 579.

² KORMOS dr.: A tatai őskőkori telep. p. 59—60.

³ A jablanicai lelőhelyet tüzetesen ismertette HALAVÁTS GYULA: «Adatok Szörény-megye földtani viszonyaihoz» c. tanulmányában. Földtani Közöny. X. 1880. 131—138. l.

HOFMANN leírása az én példányomra is tökéletesen illik, újból való leírását nem mellőzhetem; már csak azért sem, mert a jablanicai állkapocs éltesebb állattól származónak látszik, ami a fogak lemajszolásának különböző fokában jut kifejezésre és esetleg könnyen megtévesztő lehet.

Sciurus gibberosus Hofm.

A. HOFMANN: Die Fauna von Göriach. Abhandl. d. k. k. Geol. Reichsanst. Bd. XV. Heft 6. pag. 42—43. Taf. II. Fig. 11 a—d (Wien. 1893).

A jablanicai példány leírása:

Megvan a baloldali alsó állkapocs töredéke a teljes és kitünő karban levő fogsorral. Az állcsontból csak épen annyi maradt meg, amennyi a fogakat összetartja. Mindamellett megállapítható, hogy az állkapocs az előzáfog előtt épen olyan meredeken lejt alá, mint azt HOFMANN leírása mondja. Az utolsó záfog mögötti rész ellenben (a koronanyujtvány előtt) a vízszintes síkkal sokkal hegyesebb szöget zár be, vagyis lankásabb emelkedésű.

Az előzáfog (pm) 3·0 mm hosszú, szélessége elől 2·9 mm, hátul 3·2 mm; elől két erőteljesen fejlett gumót visel, melyek közül a belső a nagyobb. E két gumó között a fog elülső részén kis közbülső gumó van. A fog mellső része mögött bemélyedés van, melyet hátul apró dudorodásokkal díszített léc határol. E léc külső és belső végéhez ismét egy-egy gumó csatlakozik, ezek egyforma magasságúak. A fog belső szélén a mellső és a hátulsó gumók között kis, keresztben álló bütyök látható, míg ezzel szemközt, a külső oldalon nagyobb közbülső gumó van. Utóbbi a korona belső részén, mindenfelől elhatárolt kis szigetként emelkedik ki s belső szélével majdnem a fog hosszanti középvonalát érinti.

Az első záfog (m_1) 3·1 mm hosszú, szélessége elől 3·0 mm, hátul 3·3 mm. Elől szintén két gumó van rajta, melyek közül itt is a belső a magasabb a kettő között azonban nincs közbülső bütyök, hanem e helyett kis ovális bemélyedés látható. A fogkorona hátulsó része ugyanolyan, mint az előzáfogon; a mellső és a hátulsó belsőoldali gumók között levő keresztben álló mellégumó azonban kettős. A külső közbülső gumó erősen lemajszolt s a külső elülső gumóval egybeolvadva, zománchurkot mutat.

A második záfog (m_2) 3·8 mm hosszú, szélessége elől 3·5 mm, hátul 3·6 mm. Egyébként ugyanolyan mint az első.

A harmadik záfog (m_3) 5·0 mm hosszú, szélessége elől 3·6 mm, hátul 3·0 mm. Mellső fele olyan, mint az előtte levőké, hátulsó része azonban elkeskenyedik. Az elülső és a hátulsó gumók közötti bemélyedés ezen a fagon sokkal hosszabb, mint az előtte valókon s az ezt határoló hátulsó zománcléc igen erőteljes fejlettségű.

A teljes fogsor hosszúsága 15 mm, az egyes fogak koronájukkal szorosán egymáshoz illeszkednek.

HOFMANN Göriachi példányán a fogsor szintén 15 mm hosszú, míg az egyes fogak méretei a következők: pm hosszúsága 3·0 mm, szélessége elől

2·2 mm, hátul 3·0 mm; m_1 hosszúsága 3·0 mm, szélessége elől 3·0 mm, hátul 3·6 mm; m_2 hosszúsága 3·8 mm, szélessége elől 3·8 mm, hátul 3·8 mm; m_3 hosszúsága 5·0 mm, szélessége elől 3·8 mm, hátul 3·0 mm.

Mint látjuk, a jablanicai mókus fogsora és egyes fogai is ugyanolyan hosszúsági méreteket mutatnak, mint HOFMANN Göriachi példányán; mindössze az első zápfog bizonyult a jablanicai állkapcsen 0·1 mm.-rel hosszabbnak, ami azonban lényegtelen különbség. A fogak szélességében mutatkozik ugyan némi eltérés a kettő között, ezt azonban az egyébként teljes megegyezés mellett a lemajszaltság különböző fokának tudom be. Nem tévesztendő szem elől, hogy úgy a típust, mint a jablanicai fajt csak egy-egy fogyatékos állkapocs képviseli, úgy, hogy a fogak méreteinek ingadozási határai különböző korú és ivarú

6. ábra. *Sciurus gibberosus* HOFM. alsó állkapcsa és fogsora.
 a Baloldali alsó állkapocs külső oldala, kb. háromszoros nagyításban. b Baloldali alsó fogsor felülről, term. nagyságban és kb. háromszoros nagyításban.
 (Term. után rajz. Dr. TOBORFFY GÉZA).

példányokon egyelőre nem állapíthatók meg. A fennálló nagy megegyezés mellett azonban lehetetlennek és szükségtelennek tartom azt, hogy a jablanicai mókust a Göriachi *Sc. gibberosus*-tól fajilag elkülönítsem.

HOFMANN szerint a *Sc. gibberosus* nagyság tekintetében kb. a ma élő *Sc. indicus*-nak felelhetett meg, vagyis a fosszilis faj a legnagyobb mókusok egyik képviselője. Kitűnik ez a mi hazai mókusainkkal való összehasonlításból is, amennyiben utóbbinak az alsó fogsora legfeljebb 9·5—10·0 mm. hosszú. Ezt véve az összehasonlítás alapjául, kitűnik, hogy a *Sc. gibberosus* legalább is másfélszer akkora lehetett, mint a mi *Sc. vulgaris*-unk.

Hazánkban ezideig csupán a Püspökfürdő melletti Somlyóhegyről ismernek fosszilis mókusmaradványokat, melyek azonban sokkal fiatalabb (alsó-pleisztocén) korúak s valószínűleg már a mai magyarországi mókust képviselik.

Budapesten, 1912 november hó. Készült a m. kir. földtani intézetben.